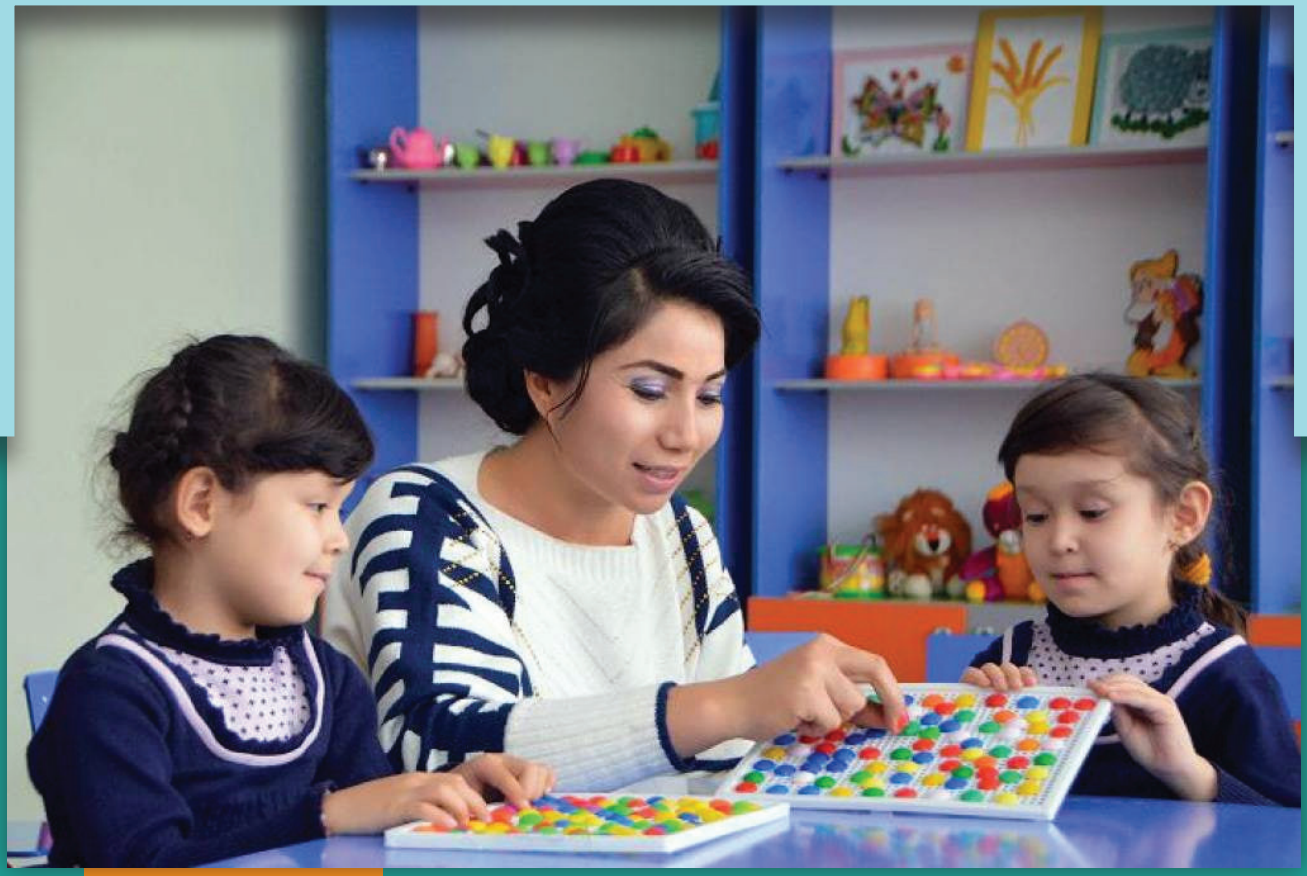
ISSN: 3060-4613

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№11(2)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslaşgan ilmiy jurnal

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LİMİ

Elektron naşr. 244 sahifa,
9-noyabr, 2026-yil.

BOŞ MUHARRIR:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOŞ MUHARRIR ÖRINBOSARI:
Aşurov Ramzidin Ramazonoviç – Psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGAŞI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Şoumarov Ğ.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirğizboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şaripov Ş.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Şermuhammadov B.Ş. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qöldoşev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozoğiston)
Rejep Özyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Ça – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Ş. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi Özbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM boş muharriri, Özbekiston Respublikasida xizmat körsatgan jurnalist, filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Ğafurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Şomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Nematov Ş.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yiça falsafa doktori (PhD)
Yuldaşeva F.I. – pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldaşeva D.B. – filologiya fanlari böyiça falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toşkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qaşqadaryo viloyati Maktabgaça va maktab ta'limi boşqarmasi boşliğining birinçi örinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bölimining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor öğli – Pedagogika fanlari böyiça falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va işbilarmon" MÇJ
Hamkorlarimiz: Özbekiston Respublikasi Ta'lim va ilm-fan vazirligi,
Özbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDİTORİAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali Özbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari böyiça falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni çop etiş uçun milliy ilmiy naşrlar röyxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari böyiça: OAK Kengaşi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

• Ekspert kengaşi (29.10.2024-y., №10)

• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari böyiça: Toşkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

• Ekspert kengaşi (25.05.2025-y., №10)

• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

Özbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA

Fortepiano ijroçiligida nota öqiş va musiqiy savodxonlikni rivojlantiriş 10
Burxonova Gulrux Umrzakovna

Autizm spektri buzilişi bölgan bolalarni korreksion-pedagogik qöllab-quvvatlaş: individual ehtiyojlar va amaliy yeçimlar 15
Nazokat Abidova Kutbiddinovna

Ixtisoslik fanlarini öqitişda işlab çiqariş va ta'lim integratsiyasini taşkil etişning nazariy asoslari 20
Kurbanov Aziz Teshavoyeviç

Jazoni ötab qaytgan onalar reintegratsiyasida onalik identifikatsiyasi va ota-ona–farzand munosabatlarini tiklaşning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari 25
Samatova Dilrabo Yusufovna

Nutqiy va nutqiy bölmagan tovuşlarni idrok etişni rivojlantiruvçi öyin texnologiyalari 30
I. S. Xamrayeva, Nuriddinova Muxayyo Işxodjayevna

Umumiy örta va professional ta'lim tizimida ösmirlar deviant xulq-atvorining profilaktikasida psixolog va pedagoglar hamkorligi 35
Sulaymanova Dildora Kodirovna, Hamidova Volida Utkirjon qizi, Nigora Axmedova

Bölajak öqituvçilarning kasbiy mahoratini rivojlantirişda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalaniş 40
Xolbayeva Dildora Azizovna

Katta maktabgaça yoşdagi bolalar nutqini rivojlantirişda xorijiy tajriba asosida mnemonik jadvallardan foydalaniş samaradorligi 46
Abdulazizova Kamolaxon Abdurazzoq qizi

Innovatsion yondaşuv asosida bölajak öqituvçilarning huquqiy madaniyatini rivojlantiriş 51
Muxamadiyev Dilşod Aslitdinoviç

Dialektal frazemalarning uslubiy böyoqdorligi va ekspressiv-baholaş xususiyatlarining qiyosiy-statistik tahlili 55
Norqobilova Zarifa Axatullayevna

Гендерная специфика опосредующей роли интернет-зависимости во взаимосвязи сравнения внешности и самооценки у студентов 59
Багдасарова Д. Л.

Globallaşuv şaroitida ijtimoiy himoya terminologiyasining transformatsiyasi va uni milliy termin şaklida takomillaştiriş muammolari 63
Elmirzayeva Maftuna Dösmurod qizi

Taom va ovqatlaniş leksikasining lingvomadaniy xususiyatlari (ingliz va özbek tillarida) 68
Qöyliyeva Guliza Alişer qizi

Okkazional frazeologik birliklarning qiyosiy tahlili ingliz va özbek tillarida 73
Fayzullayeva Malika Jamshid qizi

Pedagogik muloqot uslublarining maktabgaça yoşdagi bolalar biliş jarayonlariga ta'siri 78
Qodirova Malikaxon Kaxramonovna

Pedagogik oliy ta'limda xotin-qizlarning intellektual va kasbiy salohiyatini rivojlantirişda mentorlik texnologiyalarining imkoniyatlari 83
Yakubova Dinora Isakovna

Bölajak boşlanğiç sinf öqituvçilarining ona tili ta'limini loyihalaş könikmasi: mazmuni va tarkibiy qismlari 89
Malikova Dilrabo Ravshan qizi

Oilaviy zöravonlikning ijtimoiy sabablari va psixologik oqibatlari 95
Dumarova Gulfira Kozimbekovna

Çiziqli tenglamalar sistemasini öqitişda fanlararo integratsiyaning didaktik imkoniyatlari 99
Bozorova O'g'iloy Hikmat qizi, Husanova Diyora Otabek qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Psixik kamol topişi vaqtinça töxtab qolgan bolalarga xos bölgan xususiyatlar va ular bilan korreksion işlar 104
Berdiyeva Lobar Norkabulovna

8-sinf biologiya darslarida "Ixtisoslaşgan hujayralar va özak hujayralar" mavzusini öqitişning ilmiy-metodik asoslari
Rahmanova Nargiza Turgunovna

Ingliz va özbek tillarida nominativ-ekspressiv frazeologizmlarning lingvo-kulturologik tadqiqi va ularni STEM ta'limi bilan integratsiyalaş imkoniyatlari 110
Bahromov Javoxir Rustam öğli

Musiqiy ta'lim yönalişi talabalarini öqitişda an'anaviy ijroçilik san'ati namunalarining örni 114
Dilşodjon Toşaliyev

Geografiya fanining zamonaviy öquv-metodik majmuasini takomillaştirişda xorijiy tajribalarning örni 117
Ismatov J. A.

Bölajak pedagoglarni öquvçilarda soğlom turmuş tarzini şakllantirişga örgatiş metodikasini takomillaştiriş... 123
Isokova Sevara Abdumannonovna

Kiçik maktab yoşidagi öquvçilarda tabiatni anglaş könikmalarini rivojlantirişning psixologik-pedagogik şartlari 129
Karimova Sevara Şaxriddin qizi

Ösmirlarning özini anglash va özini boshqarish könikmalarini rivojlantirishda öqituvchining kasbiy refleksiyasi 134
Qambarali Baxramoviç Djörayev

Bölajak öqituvçilarda emotsional intellekt va kasbiy refleksiyani şakllantirişda narrativ texnologiyalarning örni 139
Sadiyeva Şaxnoza Xusanovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ijtimoiy kollaboratsiyani yölga qöyishdagi xalqaro tajribalar (ota-ona va MTT hamkorligi misolida) 145
Tojimirzayeva Buzulayxo Maxammad qizi

Didaktik drama vositasida bölajak öqituvçilarda kasbiy refleksiya va pedagogik taktni şakllantiriş 149
Xolbayeva Dildora Azizovna

Ta'limda robototexnika va sun'iy intellektni joriy etişning pedagogik imkoniyatlari 155
Mahmudov Ilxom Baxrom öğli

Nostandart masalalarni trigonometrik usullar yordamida yeçiş 162
Mambetkarimov Bayniyaz Meyrmanoviç, Saparova Aynura Arslanbay qizi

Oila va ta'lim muassasasi hamkorligida talaba qizlarni mustaqil hayotga va oilaviy munosabatlarga tayyorlaş mexanizmlari 168
Vaxabova Nasiba Abdulxamidovna

Maktabgaça yoşdagi bolalarda kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirişda raqamli texnologiyalardan foydalaniş 172
Hasanova Sitora Otabekovna

Teacher-Guided Artificial Intelligence for Diagnosing and Correcting Students' Mathematical Errors in Grades 5–9 177
Gasimov Emil Emin

Integratıv yondaşuv asosıda texnologıya fanını öqıtış metodık ta'mınotını takomıllaştırışnıng dıdaktık asosları 183
Andaqulova Farzona Xayrulla qizi

Team Point System and Student Engagement 189
Dilbar Khasanova

Tarbiyaçilar faoliyatidagi kasbiy çeklovlarni yengiş va ularning mahoratini oşiriş metodikasi 194
Umarova Sarvinoz Akbarovna

"Ilk qadam" dasturining kognitiv rivojlaniş sohasi böyiça natijalarini baholaş vositalarini işlab çiqiş va sinovdan ötkaziş 197
S. K. Mamadaliyeva

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Oilaviy munosabatlarning ösmirlarda özini baholaş va şaxsiy mustaqillik şakllanişiga ta'siri 200
L. E. Izaitullayeva, Mamedov Jahongir Azerovich

Профессионально ориентированное обучение русскому языку студентов-экономистов в вузах Узбекистана 207
Киличева Феруза Бешимовна

Sport turizmi faoliyatida motivatsiya, ijtimoiy faollik va kasbiy refleksiyani rivojlantiriş yöllari 212
Dustov Jonibek Amriddinoviç

Sun'iy intellekt orqali talabalarda tanqidiy fikrlaşni rivojlantirişning pedagogik imkoniyatlari 217
Sodiqova Dilfuza Ropijonovna

Bölajak pedagoglarda zöravonliksiz muloqot könikmalarini rivojlantirişning pedagogik mexanizmlari 221
Sultanova Nilufar Raxmatullayevna

Методологические основы госпитальной педагогики как направления современной педагогической науки 227
Хакимова Гульшода Абдусаламовна, Чолокова Камилла Алексеевна

Maktabgaça ta'lim tizimida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanişning pedagogik imkoniyatlari 233
Umarova Feruzabonu Bobir qizi, Aliyeva Marjona Yusuf qizi

Maktabgaça yoşdagi bolalar ta'lim-tarbiyasini taşkil etişda kompleks faoliyatlarda tarbiyalaş tizimiga qöyilgan zamonaviy talablar 239
Nazarkulova Laylo Saidjon qizi

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA IJTIMOIY KOLLABORATSIYANI YÖLGA QÖYISHDAGI XALQARO TAJRIBALAR (OTA-ONA VA MTT HAMKORLIGI MISOLIDA)

Tojimirzayeva Buzulayxo Maxammad qizi
MTTDMQTMO instituti tayanç doktoranti

Annotatsiya: Uşbu maqolada maktabgaça ta'lim taşkilotlari (MTT) va ota-onalar örtasidagi ijtimoiy kollaboratsiyani rivojlantiriş böyiça xalqaro tajribalar tahlil qilingan. Rivojlangan mamlakatlarda qöllanilayotgan zamonaviy modellar, xususan, MELQO (Measuring Early Learning Quality and Outcomes) xalqaro dasturining mezonlari hamda Urie Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasi doirasida ota-onalar va MTT örtasidagi özaro integratsiyaning ta'lim sifatiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit sözlar: maktabgaça ta'lim, ijtimoiy kollaboratsiya, ota-onalar va MTT hamkorligi, MELQO xalqaro dasturi, MELE moduli, ta'lim sifati, ota-onalar iştiroki.

Abstract: This article analyzes international experiences in developing social collaboration between preschool education organizations (PEOs) and parents. It examines contemporary models implemented in developed countries, with particular emphasis on the criteria of the international Measuring Early Learning Quality and Outcomes (MELQO) initiative. Within the framework of Urie Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory, the article provides a scientific rationale for the impact of interaction and integration between parents and preschool education organizations on the quality of early childhood education.

Key words: preschool education, social collaboration, parent–preschool collaboration, MELQO international initiative, Measuring Early Learning Environments (MELE) module, educational quality, parental involvement.

Аннотация: В статье анализируется международный опыт развития социальной коллаборации между организациями дошкольного образования (ОДО) и родителями. Рассматриваются современные модели, применяемые в развитых странах, с особым акцентом на критерии международной инициативы MELQO (Measuring Early Learning Quality and Outcomes). В рамках экологической теории систем Ури Бронфенбреннера научно обосновывается влияние взаимодействия и интеграции родителей и организаций дошкольного образования на качество дошкольного образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, социальная коллаборация, взаимодействие родителей и организаций дошкольного образования, международная инициатива MELQO, модуль MELE, качество образования, участие родителей.

KIRIŞ

Maktabgaça yoşdagi bolani tarbiyalaş va unga ta'lim beriş jarayonida oila va maktabgaça ta'lim taşkiloti (MTT) örtasidagi hamkorlik ta'lim sifatini belgilovçi omillardan biri hisoblanadi. "Maktabgaça ta'lim va tarbiya töğrisida"gi Qonunda maktabgaça ta'lim va tarbiyaning asosiy prinsiplari qatorida oila hamda MTT tarbiyaviy ta'sirining birligi, şuningdek, ta'lim-tarbiya jarayonining şaffofligi va oçiqligi belgilangan. Şuningdek, davlat siyosatining asosiy yönalişlaridan biri sifatida bolaning rivojlanişi va maktabgaça ta'lim olişi jarayonida oilaga har tomonlama yordam körsatiş nazarda tutilgan [1].

Zamonaviy maktabgaça ta'lim tizimida ta'lim sifatini oşiriş faqatgina taşkilotning içki resurslari yoki pedagogik kadrlarning kasbiy mahoratiga boğliq bölib qolmay, balki keng jamoatçilik va, birinçi navbatda, ota-onalar bilan mustahkam ijtimoiy kollaboratsiyani yölga qöyişni talab etadi. Xalqaro amaliyotda ota-onalar ta'lim jarayonining şunçaki "kuzatuvçisi" emas, balki "teng huquqli hamkor" va ta'lim sifatini baholaş hamda boyitişning faol subyekti sifatida qaraladi [7; 9]. Şu sababli, rivojlangan xorijiy mamlakatlarda ota-onalar va MTT örtasidagi ijtimoiy kollaboratsiya mexanizmlarini örganiş hamda ularni milliy ta'lim tizimiga moslaştiriş dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Ota-onalar va ta'lim muassasasi örtasidagi hamkorlikning nazariy poydevori Urie Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasiga borib taqaladi [6]. Uşbu nazariyaga köra, bolaning rivojlanişi mikrotizimlar, ya'ni oila va maktabgaça ta'lim muassasasidagi özaro uzviy va ijobiy munosabatlarga bevosita boğliq. Ota-onalar ta'lim-tarbiya jarayonining şunçaki taşqi kuzatuvçisi yoki buyurtmaçisi emas, balki tarbiya natijalari va bolaning har tomonlama rivojlanişi uçun teng mas'uliyatga ega bölgan faol subyekt hisoblanadi [7; 9].

Ta'limiy uzviylik MTTda berilgan bilim va könikmalarning uy şaroitida davom ettirilişi orqali ta'minlanadi. Şu nuqtayi nazardan, interaktiv hamda mahalla va jamoatçilik mexanizmlaridan foydalaniş, jumladan, ota-onalarning pedagogik-psixologik madaniyatini oşiriş ("Ota-onalar universiteti", maslahat xizmatlari) va ularni muassasani boşqariş jarayonlariga kengroq jalb etiş lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR ŞARHI

R.X. Djurayev ta'lim tizimini boşqarişda tizimli va konseptual yondaşuvni ilgari suradi. Olimning ta'kidlaşiça, MTTda ta'lim sifatini oşiriş faqatgina muassasaning içki imkoniyatlari bilan çeklanib qolmasdan, taşqi ijtimoiy muhit va jamoatçilik nazorati bilan doimiy aloqadorlikda amalga oşirilişi zarur [3].

Ş.A. Sodiqova maktabgaça pedagogika sohasidagi yetakçi olimlardan biri sifatida ota-onalar va MTT örtasidagi munosabatlarni "pedagogik şeriklik" sifatida talqin qiladi. Uşbu yondaşuvga köra, ota-onalar ta'lim jarayonining şunçaki buyurtmaçisi emas, balki ta'lim-tarbiya natijalari uçun teng mas'uliyatga ega bölgan faol iştirokçi hisoblanadi [5].

M.E. Jumayev ilk va maktabgaça yoşdagi bolalarning rivojlanişida oilaviy ta'limiy muhitning örnini alohida ta'kidlaydi. MTT va ota-onalar örtasidagi hamkorlik uzviylik va izçillik tamoyillariga asoslanişi, ya'ni muassasada berilayotgan ta'limiy könikmalar uy şaroitida ota-onalar tomonidan mustahkamlab borilişi lozim [4].

Xalqaro tajriba tahlili şuni körsatadiki, ota-onalar va MTT hamkorligi turli yondaşuvlar orqali amalga oşiriladi. AQŞ va Yevropa tajribasida Joyce Epstein tomonidan işlab çiqilgan hamkorlik modelida ota-onalar iştiroki oltita asosiy yönalişga bölinadi: ota-onalik könikmalarini qöllab-quvvatlaş, muloqot, köngillilik, uyda ta'limni taşkil etiş, qarorlar qabul qilişda iştirok etiş hamda jamiyat bilan hamkorlik qiliş [7].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Skandinaviya mamlakatlarida, jumladan, Şvetsiya va Finlyandiyada ota-onalar bilan oçiq muloqot qiliş, oilalarni qöllab-quvvatlaş va ularni ta'lim jarayoniga jalb etişning turli şakllari qöllaniladi. Bunday tajribalarni milliy amaliyotga moslaştirişda har bir mamlakatning ta'lim siyosati va taşkiliy şaroitlarini hisobga oliş zarur [9].

Italiya: Reggio Emilia yondaşuvi. Reggio Emilia yondaşuvida ota-onalar iştiroki hamkorlik munosabatlarining asosiy yönalişlaridan biri hisoblanadi. Uşbu tajribada ota-onalar bilan hamkorlik taşkiliy tamoyil darajasiga kötarilgan bölib, bolalar, tarbiyaçilar va ota-onalar ta'lim jarayonining teng huquqli iştirokçilari sifatida qaraladi [10].

Hamkorlik ota-onalar kengaşlari orqali boşqaruv jarayonida iştirok etiş, pedagogik hujjatlaştiriş orqali esa kundalik ta'lim jarayonining oçiqligini ta'minlaşga asoslanadi [11], [12]. Şu bilan birga, Malaguzzi ota-onalar iştirokini faqat bayram tadbirlarida qatnaşiş yoki oldindan qabul qilingan qarorlarni tasdiqlaş bilan çeklab qöyiş xavfini ta'kidlagan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Finlyandiya modelida ota-onalarning ta'lim jarayonidagi iştiroki uçta darajada namoyon böladi: qonunçilik va milliy dasturlarda belgilangan majburiyatlar, individual rejalar hamda e'tiroz bildiriş va şikoyat qiliş huquqi, şuningdek, ota-onalar uyuşmalari orqali kollektiv ta'sir körsatiş imkoniyati [13, 14]. Şu bilan birga, amaliyotda pedagoglarning ota-onalar bilan hamkorlikka bölgan munosabati şeriklik sifatini belgilovçi muhim omil hisoblanadi.

MELQO (Measuring Early Learning Quality and Outcomes) xalqaro taşabbusi UNESCO, UNICEF, Jahon banki va Brookings Institution hamkorligida işlab çiqilgan bölib, ilk ta'lim sifati va bolalarning rivojlaniş natijalarini baholaşga qaratilgan [8]. MELQO doirasidagi MELE (Measuring Early Learning Environments) moduli ilk ta'lim muhitining sifatini örganişga xizmat qiladi. Oila va MTT örtasidagi muntazam muloqotni yölga qöyiş, ota-onalarning ta'lim jarayonidagi iştirokini kengaytiriş hamda teskari aloqa mexanizmlarini rivojlantiriş ta'lim sifatini yaxşilaşga xizmat qiluvçi muhim yönalişlar sifatida qaralişi mumkin [8; 9].

1-jadval: **Ota-ona va MTT hamkorligi: xalqaro yondaşuvlar qiyosiy jadvali**

Mezon	Epstayn modeli (AQŞ, Yevropada ham qo'llanadi)	Skandinaviya tajribasi (Şvetsiya, Finlyandiya)	Reggio Emilia (Italiya)	MELQO (UNESCO, UNICEF, Jahon banki, Brookings)
Asosiy g'oya	Oila, maktab va jamiyat ta'sir doiralarining kesişuvi	Oçiq muloqot, oilani qo'llab-quvvatlaş, ta'limga jalb qiliş	Iştirok (participation) ta'limning asosiy tamoyili	Ilk ta'lim sifati va rivojlaniş natijalarini baholaş
Mohiyati	Hamkorlik modeli	Milliy siyosat va amaliyot yondaşuvi	Pedagogik va taşkiliy model	Baholaş taşabbusi (hamkorlik modeli emas)
Hamkorlik şakllari	Olti yo'naliş: ota-onalik ko'nikmalarini qo'llab-quvvatlaş, muloqot, ko'ngillilik, uyda ta'lim, qarorlarda iştirok, jamiyat bilan hamkorlik	Oçiq muloqot, oilani qo'llab-quvvatlaş, ta'lim jarayoniga jalb etişning turli şakllari	Ota-onalar kengaşlari orqali boşqaruv, pedagogik hujjatlaştiriş orqali oçiq ta'lim jarayoni	MELE moduli orqali ta'lim muhiti sifatini o'rganiş; muntazam muloqot va teskari aloqa mexanizmlari
Ota-ona roli	Ko'p qirrali iştirokçi (o'quvçi, ko'ngilli, qaror qabul qiluvçi)	Muloqot va qo'llab-quvvatlaşning faol şerigi	Teng protagonist va boşqaruvda şerik	Teskari aloqa beruvçi, sifat yaxşilaşga hissa qo'şuvçi
Kuçli tomoni	Tizimli va amaliy, MTT uçun faoliyat rejasi sifatida qo'llaş oson	Mamlakat siyosati bilan uyg'un, oilaga e'tibor	Ota-onani qarorlar jarayoniga çinakam kiritadi	Sifatni o'lçaş va taqqoslaş imkonini beradi
Çeklov / e'tibor talab qiladigan jihat	Mahalliy şaroitga moslaştirişni talab qiladi	Har bir mamlakat ta'lim siyosati va taşkiliy şaroitiga bog'liq	Iştirok bayram tadbirlari yoki tayyor qarorlarni tasdiqlaş bilan çeklanib qolişi mumkin	To'g'ridan-to'g'ri hamkorlik amaliyoti emas, baholaş vositasi

Xalqaro tajribalarni qiyosiy tahlil qiliş natijasida maktabgaça ta'lim taşkilotlarida ota-onalar bilan ijtimoiy kollaboratsiyani rivojlantirişning quyidagi samarali şakllari va mexanizmlari ajratib körsatildi:

- axborot-kommunikatsion hamkorlik – raqamli platformalar va elektron kundaliklar orqali ota-onalarni bolaning rivojlaniş dinamikasi bilan muntazam taniştirib boriş;
- inklyuziv va konsultativ kömak – ota-onalarga pedagogik-psixologik maslahatlar beriş hamda uy şaroitida ta'limiy muhit yaratiş böyiça treninglar taşkil etiş;
- boşqaruvda iştirok etiş – ota-onalar kengaşi orqali MTTning rivojlaniş rejasini işlab çiqiş va ta'lim sifatini monitoring qiliş jarayonida qatnaşiş [7; 9].

MELQO xalqaro baholaş yondaşuvlarini milliy amaliyotda qöllaş ota-onalar va MTT örtasidagi munosabatlarni faqat ma'muriy yoki moddiy kömak darajasida qoldirmasdan, pedagogik va rivojlantiruvçi kollaboratsiya darajasiga kötariş imkonini beradi [8].

XULOSA

Maktabgaça ta'lim taşkilotlarida ta'lim sifatini oşirişda ijtimoiy kollaboratsiya mexanizmlarini takomillaştiriş xalqaro tajriba va MELQO kabi baholaş taşabbuslarining yondaşuvlariga tayanişni közda tutadi. Ota-onalarni ta'lim sifatini yaxşilaş jarayonining faol iştirokçilariga aylantiriş bolaning maktabga tayyorgarligi hamda har tomonlama rivojlanişini qöllab-quvvatlovçi muhim omillardan biridir [6–9]. Milliy MTTlarda xalqaro tajribaga asoslangan va raqamli texnologiyalar bilan boyitilgan ijtimoiy kollaboratsiya modelini joriy etiş ta'lim sifatini rivojlantirişga xizmat qilişi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar röyxati:

1. Özbekiston Respublikasining "Maktabgaça ta'lim va tarbiya töğrisida"gi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr, ÖRQ-595-son. https://lex.uz/docs/-4646908
2. Avlaev O. U., Xodjayev F. A. Maktabgaça ta'limda sifatni boşqarişning psixologik-pedagogik asoslari: öquv qöllanma. – Toşkent: Fan va texnologiya, 2020. – 184 b.
3. Anarova G. E., Abdullayeva B. S. Maktabgaça ta'lim muassasalarida oila va jamoatçilik hamkorligining zamonaviy mexanizmlari // Pedagogik ta'lim. – Toşkent, 2022. – № 3. – B. 45–51.
4. Djurayev R. X. Ta'lim tizimida menejment va ta'lim sifatini oşirişning nazariy-metodologik asoslari. – Toşkent: Öqituvçi, 2019. – 216 b.

5. Jumayev M. E. Ilk va maktabgaça yoşdagi bolalarning rivojlanişida oilaviy ta'limiy muhitning örni // Maktab va hayot. – Toşkent, 2021. – № 5. – B. 18–23.
6. Sodiqova Ş. A. Maktabgaça pedagogika: darslik. – Toşkent: Tafakkur böstoni, 2018. – 320 b.
7. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979. – 351 p.
8. Epstein J. L. School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. – 2nd ed. – Boulder: Westview Press, 2018. – 656 p.
9. UNESCO, UNICEF, World Bank, & Brookings Institution. Overview of the Measuring Early Learning Quality and Outcomes (MELQO) Initiative. – Paris: UNESCO, 2017. – 42 p.
10. UNESCO. Strengthening Parent and Community Engagement in Early Childhood Care and Education: Research Report. – Paris: UNESCO, 2021. – 68 p.
11. Gandini, L. Introduction to the Fundamental Values of the Education of Young Children in Reggio Emilia // Young Children. – 2008. – Vol. 49, No. 1. – P. 4–8.
12. Rinaldi, C. Documentation, Reflective Processes and the Crowd Project // The Hundred Languages of Children (Edwards, Gandini, Forman). – P. 121–125.
13. Malaguzzi, L. Participation and Social Management. – Fragments Series, Vol. 4. – Reggio Children, 2021. – ISBN 978-88-85508-26-2 (EPUB).
14. Venninen, T., & Purola, K. (2013). Educators' Views on Parents' Participation on Three Different Identified Levels // Journal of Early Childhood Education Research. – Vol. 2, No. 1. – P. 48–62. – https://journal.fi/jecer/article/view/114029
15. Hakyemez-Paul, S., Pihlaja, P., & Silvennoinen, H. Factors Affecting Early Childhood Educators' Views and Practices of Parental Involvement // Journal of Early Childhood Education Research. – 2018. – Vol. 7, No. 1. – P. 76–99. – https://journal.fi/jecer/article/view/114086

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02 Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar böyiça)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport maşğulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqiçlari böyiça)
13.00.07 Ta’limda menejment
13.00.08 Maktabgaça ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGAÇA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Aşurov
Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovçi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №11(2)

© Materiallar köçirib bosilganda "Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida körsatilişi şart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgaça va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan Özbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669363 reyestr raqami tartibi böyiça röyxatdan ötkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toşkent şahar, Yunusobod tumani 19-mavze, 17-uy.